

<https://doi.org/10.56936/18291775-2025.40-83>

ՀՏԴ՝ 61(071.1):371.3

ՕՏԱՐԵՐԿՐԱԳՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԽԻԹԱՐ ՀԵՐԱՑՈՒ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ. ԲԱԶՄԱՍՅԱ ՓՈՐՁԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Կալիկյան Չ.Գ.

ԵՊԲՀ, Օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժին

Ստացված է՝ 15.10.2025, գրախոսված է՝ 21.10.2025, ընդունված է՝ 30.10.2025

Բանալի բառեր՝ *օտարերկրացի ուսանողներ, նախապատրաստական կրթություն, միջազգային կրթական համակարգեր, առարկայական ուսումնական ծրագրեր, ուսումնական պլան, բարեփոխումներ, հարցում, աշխարհագրական բաշխվածություն:*

Նախապատրաստական ուսուցումն ամբողջ աշխարհում բժշկական կրթության կարևոր բաղադրիչներից է: Շատ երկրներում գործում են տարբեր նախապատրաստական դասընթացներ, որոնք հարմարեցված են տվյալ երկրի բժշկական կրթական համակարգին [2]: ԱՄՆ-ի նախապատրաստական ուսուցման դասընթացներն այդ երկրի բժշկական կրթության պարտադիր նախապայմանն են, և բժշկական դպրոց անհնար է ընդունվել առանց եռամյա նախաբժշկական կրթության [5]: Եվրոպական մի շարք երկրներում, ինչպես օրինակ՝ Մեծ Բրիտանիայում, Ֆրանսիայում և հատկապես Գերմանիայում կան հատուկ կենտրոններ, որոնք տրամադրում են նախապատրաստական ուսուցման դասընթացներ եվրոպական ցանկացած երկրում բժշկական բուհ ընդունվելու համար [1,2]: Խորհրդային տարիներին ԽՍ քոլոր երկրներում նույնպես գործել են նախապատրաստական դասընթացներ բժշկական բուհ ընդունվողների համար, իսկ հետխորհրդային շրջանում դրանք վերափոխվել են դասընթացների մեծապես օտարերկրացիների համար [1,4]:

Երևանի պետական բժշկական համալսարանի նախապատրաստական ուսուցման ֆակուլտետը սկսել է գործել 1975 թվականից, իսկ արդեն 1980-ականներից ընդունել է օտարերկրացի առաջին քաղաքացիներին, որոնք գլխավորապես հայկական մեծ սփյուռքի ներկայացուցիչներն էին Լիբանանից, Սիրիայից, Իրանից,

իրաքից և այլն: 1991 թվականից ԵՊԲՀ նախապատրաստական բաժնում սկսել են սովորել ուսանողներ ոչ հայկական սփյուռքից, և նրանք հիմնականում Հնդկաստանից էին, որը մինչ օրս ԵՊԲՀ օտարերկրացի ուսանողների առանցքային երկիրն է: Սկզբում օտարերկրացիների համար ուսուցումը միայն ռուսերեն էր, սակայն 2000 թվականից բուհն անցել է եռալեզու ուսուցման և բացի ԱՊՀ երկրներից, օտարերկրացիների ուսուցումը դարձել է անգլերենով [3, 4]:

Երևանի պետական բժշկական համալսարանում գործում է մեկամյա նախապատրաստական ուսուցում օտարերկրյա քաղաքացիների համար: Օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժնում կարող են սովորել սփյուռքահայ և օտարազգի քաղաքացիներ: Նախապատրաստական ուսուցման խնդիրներն են.

1. Տրամադրել օտարերկրացի ուսանողներին բժշկական բուհում սովորելու համար պարտադիր նախաբուհական առարկաների անհրաժեշտ ծավալը:
2. Լրացնել ուսանողների հիմնական կրթության բացերը:
3. Ծանոթացնել հետագա կրթության համար անհրաժեշտ ընդհանուր տերմինաբանությանը և բառապաշարին:

Մեկամյա առկա ուսուցմամբ նախապատրաստական դասընթացն ընդգրկում է կենսաբանություն, քիմիա, ֆիզիկա, ինչպես նաև անգլերեն և հայոց լեզու առարկաները: Ուսուցումը կատարվում է երեք լեզուներով՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն: Անգլերենով ուսուցման համար նախատեսված է անգլերենի իմացության մակարդակի նախնական ստուգում, և ըստ այդմ որոշվում է ուսանողների խումբը (անգլերենի ուժեղացված ուսուցմամբ (ցածր մակարդակի գիտելիքներով) կամ ոչ (բարձր մակարդակի գիտելիքներով)):

Նախապատրաստական դասընթացում ուսուցումն ավարտվում է ավարտական քննություններով, որոնք միաժամանակ ընդունելության քննություններ են ակադեմիական տարվա առաջին կուրսի համար: Նախապատրաստական դասընթացի ավարտական

* ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՑԵ

Չ.Գ. Կալիկյան

ԵՊԲՀ, օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժին

Հասցե՝ ՀՀ, Երևան, 0025, Կոյունի 2

Էլ. փոստ՝ zkalikyan@yandex.ru

Հեռ.՝ (+374) 93 11 88 45

փոխադրական քննություններից դրական գնահատականներ ստացած ուսանողներին տրվում է համապատասխան ավարտական փաստաթուղթ (վկայական):

Սույն հոդվածում ներկայացվում է ԵՊԲՅ օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժնի գործունեության տասնամյա ժամանակահատվածի վերլուծությունը՝ ընդգրկելով ուսանողական կազմի աշխարհագրական փոփոխությունները, իրականացված կրթական բարեփոխումները և դրանց արդյունավետության գնահատումը: Բացի դրանից, ներկայացվում է 2018 և 2024 թվականներին անցկացված ուսանողական հարցումների արդյունքների համեմատական վերլուծությունը, որը ևս վկայում է նշված ժամանակահատվածում իրականացված բարեփոխումների ազդեցության և արդյունավետության մասին:

Նյութը և մեթոդները

Վերլուծությունը կատարվել է 2014-2015-ից մինչև 2023-2024 ուստարիների տվյալների հիման վրա (գծապատկեր 1): Այդ ժամանակահատվածում ԵՊԲՅ օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժին են ընդունվել ընդհանուր առմամբ 28 երկրից 1015 ուսանող, որոնցից 914-ը մասնակցել է ավարտական փոխադրական քննություններին, 759-ը հաջողությամբ հանձնել է քննությունները, իսկ նրանցից 678-ը հրամանագրվել է տարբեր ֆակուլտետների առաջին կուրսում:

2017-2018 ուստարվա ավարտին քննաշրջանից անմիջապես առաջ կատարվել է անանուն հարցում 8 հարց պարունակող հարցաթերթիկով, որին մասնակցել է այդ տարվա ավարտական քննություններին թույլատրված 113 ուսանողներից 73-ը (արձագանքը՝ 64,6%):

2023-2024 ուստարվա ավարտին քննաշրջանից անմիջապես առաջ էլեկտրոնային եղանակով կատարվել է անանուն հարցում 8 հարց պարունակող հարցաթերթիկով, որին մասնակցել է այդ տարվա քննություններին թույլատրված 76 ուսանողներից 48-ը (արձագանքը՝ 63,2%):

Վիճակագրական վերլուծությունը կատարվել է Microsoft Excel-ի գործիքակազմի կիրառմամբ:

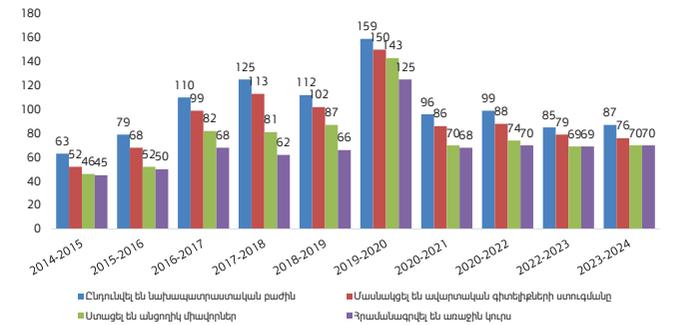
Արդյունքները

Ընդհանուր ցուցանիշները

Ըստ տարիների բաշխման՝ դիմորդների նվազագույն քանակը (n=63) գրանցվել է 2014-2015 ուստարում, իսկ առավելագույն քանակը (n=159)՝ 2019-2020 ուստարում: Քանի որ 2019-2020 ուստարվա տվյալները

կտրուկ տարբերվում են մյուս տարիների տվյալներից, ինչպես նաև այդ ուստարում, COVID-19 համավարակով պայմանավորված, և գրեթե ամբողջ ուսումնական գործընթացը և ավարտական գիտելիքների ստուգումը իրականացվել են առցանց եղանակով, ցուցանիշների վերլուծությունը կատարվել է առանց այդ ուսումնական տարվա տվյալների: Այսպիսով՝

- ◆ նախապատրաստական ուսուցման բաժին ընդունված ուսանողների տարեկան միջին քանակը կազմել է 95,1,
- ◆ ուսանողների միջին առաջադիմությունը կազմել է 72,8%,
- ◆ նախապատրաստական ուսուցման բաժին ավարտած և ԵՊԲՅ տարբեր ֆակուլտետների առաջին կուրս ընդունված ուսանողների տարեկան միջին քանակը կազմել է 63,1:

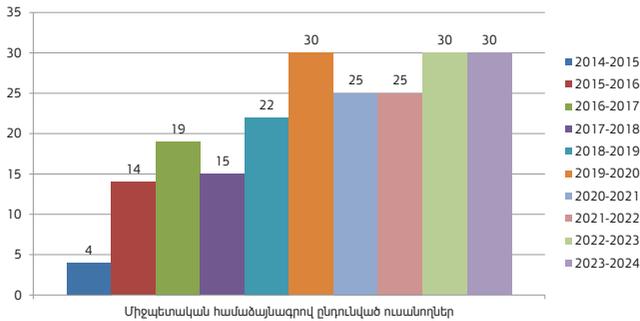

Գծապատկեր 1. Նախապատրաստական բաժին ընդունված և ավարտած օտարերկրացիների քանակը՝ ըստ տարիների:

Աշխարհագրական բաշխվածության ցուցանիշները

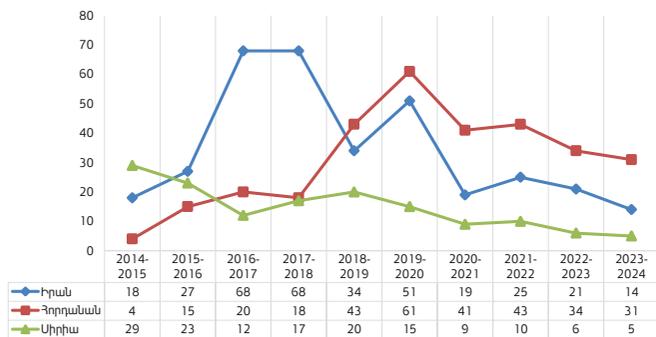
Ըստ երկրների բաշխման՝ 2014-2015 ուստարվանից սկսած՝ 10 ուսումնական տարիների ընթացքում նախապատրաստական ուսուցման բաժին առավել մեծաքանակ ուսանողներ ընդունվել են հետևյալ երկրներից՝ Իրան (n=345), Ղրղանստան (n=310), Սիրիա (n=146), ՌԴ (n=74), Վրաստան (n=31), Իրաք (n=19), ԱՄՆ (n=19), Շրի Լանկա (n=13), Լիբանան (n=11), Եգիպտոս (n=8): Մյուս 18 երկրներից ուսանողների քանակը եղել է 4 և պակաս՝ յուրաքանչյուրից:

Ուսանողների ընդհանուր քանակում ներառվել են ինչպես վճարովի, այնպես էլ ՀՀ և Հորդանանի Հաշիմյան Թագավորության միջև գործող միջպետական համաձայնագրով անվճար հիմունքներով ընդունված ուսանողներ: Համաձայնագիրը կնքվել է 2015-2020 թվականների, այնուհետև երկարացվել է 2020-2025 թվականների համար: Առ այսօր այդ համաձայնագրով սովորել է ընդհանուր առմամբ 215 հորդանանցի ուսանող, որոնց ըստ տարիների շարժը ներկայացված է ստորև (գծապատկեր 2):

Գծապատկեր 2. ՀՀ և ՀՀԹ միջև գործող միջպետական համաձայնագրով ընդունված ուսանողների քանակը՝ ըստ տարիների:

Նախապատրաստական ուսուցման բաժին ընդունված ուսանողների՝ ըստ տարիների և երկրների դիստրիբյուցիոն շարժը ցույց է տալիս, որ հիմնական 3 երկրներից, մասնավորապես Իրանից առավելագույն քանակով ուսանողներ ընդունվել են 2017-2018 և 2018-2019 ուստարիներին (n=68), իսկ նվազագույն քանակով՝ 2023-2024 թվականին (n=14), Հորդանանից առավելագույն քանակով ուսանողներ եղել են 2019-2020 ուստարում (n=61), իսկ նվազագույն քանակով՝ 2014-2015 ուստարում (n=4), որն ինչպես միջպետական համաձայնագրով, այնպես էլ առանց դրա այդ երկրից ընդունելության առաջին տարին է եղել: Սիրիայից առավելագույն քանակով ուսանողներ ընդունվել են 2014-2015 ուստարում (n=29), իսկ նվազագույն քանակով՝ 2023-2024 ուստարում (n=5) (գծապատկեր 3):

Գծապատկեր 3. Նախապատրաստական ուսուցման բաժին երեք հիմնական երկրներից ընդունված ուսանողների դիստրիբյուցիոն շարժը՝ ըստ տարիների:

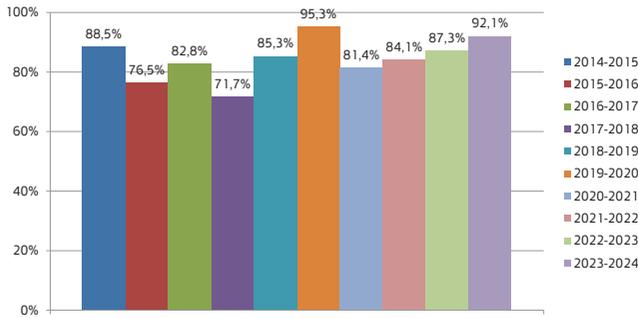
Մենք դիտարկել ենք մեկ այլ ցուցանիշ. մասնավորապես տարբեր երկրներից նախապատրաստական ուսուցման բաժինն ավարտած և ավարտական փոխադրական գիտելիքների ստուգման արդյունքում անցողիկ միավոր ստացած ուսանողների հր մասը չի շարունակում ուսումը մեր համալսարանի տարբեր

ֆակուլտետների առաջին կուրսում: Այսպես՝ այդ ցուցանիշն ըստ տարիների հատկապես բարձր է եղել 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 ուստարիներին՝ կազմելով 17,1%, 23,5% և 24,1%, համապատասխանաբար: Դիտարկելով երեք հիմնական երկրների տվյալները ըստ տարիների՝ Իրանի ուսանողների միջինը 18,3%, Հորդանանի 2,1% և Սիրիայի 1,7% չեն շարունակել ուսումը մեր համալսարանում: Այդ ցուցանիշը հատկապես բարձր է եղել Իրանի դեպքում որոշ ուսումնական տարիներին՝ կազմելով 29,5% 2016-2017 ուստարում, 42,9% 2017-2018 ուստարում և առավելագույնը 56% 2018-2019 ուստարում: Վերջին երկու 2022-2023 և 2023-2024 ուստարիների տվյալներով ավարտական քննությունները հաջողությամբ հանձնած ուսանողների 100%-ը շարունակում է ուսումը մեր համալսարանի տարբեր ֆակուլտետների առաջին կուրսում:

Առաջադիմության ցուցանիշները

Նախապատրաստական ուսուցման բաժնի ուսանողների առաջադիմության ցուցանիշները մենք դիտարկել ենք ավարտական փոխադրական գիտելիքների ստուգման արդյունքներով անցողիկ միավոր ստանալու հիման վրա: Հարկ է նշել, որ առաջադիմությունն առավել բարձր է եղել 2019-2020 ուստարում՝ կազմելով 95,1%, սակայն քանի որ COVID-19 համավարակի պատճառով այդ ուստարվա ավարտական գիտելիքների ստուգումն անցկացվել է առցանց եղանակով և ստուգարքի ձևաչափով, ուստի այդ ցուցանիշը չենք կարող ճշգրիտ համարել: Այսպիսով, ըստ միևնույն ձևաչափով անցկացված ավարտական փոխադրական գիտելիքների ստուգման արդյունքների՝ առաջադիմության ցուցանիշներն ունեցել են որոշակի տատանումներ. նվազագույնը եղել է 2017-2018 ուստարվա առաջադիմությունը՝ կազմելով 71,7%, իսկ առավելագույնը 2023-2024 ուստարվա ցուցանիշն է՝ կազմելով 92,1%: Առաջադիմության ցուցանիշների տատանումներն՝ ըստ տարիների ներկայացված են ստորև (գծապատկեր 4):

Առաջադիմության ցուցանիշները մենք դիտարկել են նաև ըստ երկրների. մասնավորապես նախապատրաստական բաժնի երեք հիմնական երկրներից ուսանողների առաջադիմության միջինացված ցուցանիշները եղել են հետևյալը. Իրանի քաղաքացի ուսանողների դեպքում՝ 78,3%, Հորդանանի քաղաքացի ուսանողների դեպքում՝ 93% և Սիրիայի քաղաքացի ուսանողների դեպքում՝ 84%:

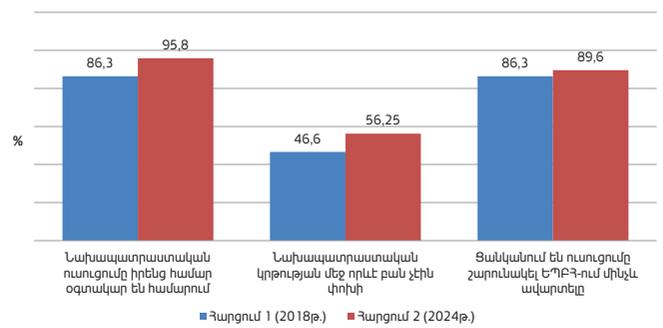

Գծապատկեր 4. Նախապատրաստական բաժնի ուսանողների առաջադիմության ցուցանիշները՝ ըստ տարիների:

Չարցումներ

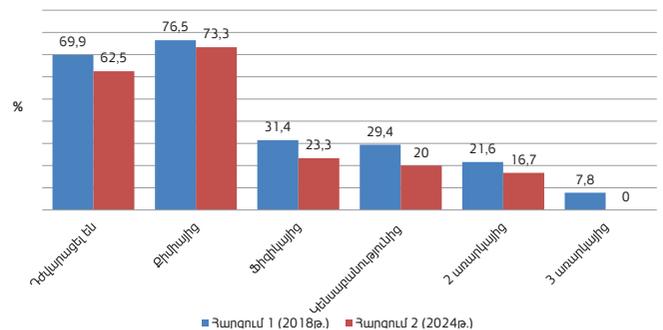
Առաջին (2018թ.) հարցմանը մասնակցած նախապատրաստական ուսուցման բաժնի 73 ուսանողներից 12-ը (16,4%) նշել է, որ նախապատրաստական կրթությունը շատ օգտակար է, 51-ի (69,9%) կարծիքով այն հիմնականում օգտակար է եղել իրենց համար, իսկ 10 ուսանող (13,7%) նշել է, որ նախապատրաստական ուսուցումն այնքան էլ օգտակար չի եղել: Չարցված ուսանողներից 34-ը (46,6%) չեին ցանկանում որևէ բան փոխել նախապատրաստական կրթության մեջ, 24-ը (32,9%) չի կողմնորոշվել, 15-ը (20,5%) արել է որոշակի առաջարկություններ: Չարցված ուսանողներից 63-ը (86,3%) ցանկացել է շարունակել ուսումը ԵՊԲՀ-ում մինչև ավարտելը, 10-ը (13,7%)՝ չի կողմնորոշվել:

Երկրորդ (2024թ.) հարցման արդյունքներով 48 ուսանողներից 14-ը (29,1%) նշել է, որ նախապատրաստական կրթությունը շատ օգտակար է, 32-ի (66,7%) կարծիքով այն հիմնականում օգտակար է եղել իրենց համար, իսկ 2 ուսանող (4,2%) նշել է նախապատրաստական կրթության ոչ այնքան օգտակար լինելը: Չարցված ուսանողներից 27-ը (56,25%) չի ցանկանում որևէ բան փոխել նախապատրաստական կրթության մեջ, 12-ը (25%) չի կողմնորոշվել, իսկ 9 ուսանող (18,75%) արել է որոշակի առաջարկություններ: Չարցված ուսանողներից 43-ը (89,6%) ցանկացել է շարունակել ուսումը ԵՊԲՀ-ում, 5-ը (11,4%)՝ չի կողմնորոշվել (գծապատկեր 5):

Գծապատկեր 5. Նախապատրաստական կրթության վերաբերյալ ուսանողների շրջանում կատարված երկու հարցումների արդյունքում ստացված որոշ ցուցանիշների համեմատությունը:

Չարցումներն ընդգրկել են նաև ուսումնական գործընթացին վերաբերող հարցեր: Այսպես՝ ըստ առաջին հարցման արդյունքների՝ 51 ուսանող (69,9%)-ը որոշակի դժվարություններ է ունեցել մասնագիտական առարկաների ուսուցման ընթացքում, այդ թվում՝ 39-ը (76,5%) քիմիա, 16-ը (31,4%) ֆիզիկա և 15-ը (29,4%) կենսաբանություն առարկաներից, ընդ որում՝ միաժամանակ 2 առարկայից դժվարացել է 11 ուսանող (21,6%) և միաժամանակ 3 առարկայից՝ 4 ուսանող (7,8%): Երկրորդ հարցման արդյունքները հետևյալն են. 30 ուսանող (62,5%) դժվարություններ է ունեցել մասնագիտական առարկաների ուսուցման ընթացքում, այդ թվում՝ 22-ը (73,3%) քիմիա, 7-ը (23,3%) ֆիզիկա և 6-ը (20%) կենսաբանություն առարկաներից: Միաժամանակ 2 առարկայից դժվարացել է 5 ուսանող (16,7%), իսկ միաժամանակ 3 առարկայից որևէ ուսանող չի դժվարացել (գծապատկեր 6): Ինչպես առաջին, այնպես էլ երկրորդ հարցման արդյունքներով որպես դժվարությունների գլխավոր պատճառ նշվում է առարկայի կյուրթի ծավալը:

Գծապատկեր 6. Նախապատրաստական ուսումնական գործընթացի վերաբերյալ ուսանողների շրջանում կատարված երկու հարցումների արդյունքում ստացված ցուցանիշների համեմատությունը:

Քննարկում և եզրակացություններ

Նախապատրաստական ուսուցման բաժնի ուսանողների քանակի, և ըստ երկրների կազմի փոփոխությունները

Նախապատրաստական բաժին ընդունված ուսանողների քանակը 10 ուսումնական տարիների ընթացքում ունեցել է զգալի տատանումներ՝ նվազագույն 63-ից 2014-2015 ուստարում մինչև առավելագույնը 159-ը՝ 2019-2020 ուստարում: Տարիների ընթացքում փոփոխվել է նաև նրանց՝ ըստ երկրների կազմը: Եթե 2014-2015 ուստարում ուսանողների առավել մեծ մասնաբաժինը կազմում էին Իրանի քաղաքացիները, ապա 2023-2024 ուսումնական տարում՝ Հորդանանի Հաշիմյան Թագավորության քաղաքացիներն են, որոնց գերակշիռ մասը ՀՀ և Հորդանանի՝ մինչև 2015 թվականից գործող միջպետական համաձայնագրի շրջանակներում անվճար սովորող ուսանողներն են: Հարկ է նշել, որ այդ համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելուց հետո մի քանի տարի անց Հորդանանից սկսել են դիմել նաև վճարովի ուսուցման համակարգում սովորելու նպատակով, և 2019-2020 ուստարում հորդանանցի ուսանողների քանակը հասել է առավելագույն 61-ի, որոնցից 31-ը՝ վճարովի ուսուցմամբ: 2023-2024 ուստարում գումարվել են Շրի Լանկայից դիմորդները: Ավանդաբար կարևոր մասնաբաժին են կազմում սփյուռքահայ ուսանողները, հատկապես հետխորհրդային երկրներից, մեծ մասամբ՝ ՌԴ-ից և Կրաստանից, ինչպես նաև մերձավորարևելյան տարածաշրջանի երկրներից՝ Սիրիայից, Լիբանանից, Իրաքից, ինչպես նաև Եգիպտոսից: Նշված տատանումներն ունեն մի շարք պատճառներ.

- ◆ Կրթական համակարգերի պահանջների փոփոխությունները: Հավանաբար դրանց հետևանքով էլ Եականորեն նվազել է Իրանից, ինչպես նաև Հորդանանից ոչ միջպետական ծրագրով (վճարովի ուսուցմամբ) դիմորդների քանակը, առավելապես 2020 թվականից հետո: Միևնույն ժամանակ այդ երկրներում, հատկապես Իրանում առկա են նաև տնտեսական բնույթի դժվարություններ:
- ◆ Մրցակցությունը բժշկական՝ ներառյալ նախաբժշկական կրթություն մատակարարող ոչ միայն հայաստանյան, այլև տարածաշրջանային և հետխորհրդային երկրների ուսումնական հաստատությունների միջև: Դա հատկապես արտահայտվել է նախապատրաստական ուսուցման 2016-2017-ից մինչև 2018-2019 ուսումնական տարիների ժամանակահատվածում նկատվող հոսունության աճով, երբ

ավարտական-փոխադրական քննությունները հաջողությամբ հանձնած ուսանողների զգալի մասը (շուրջ 20%-ը), հատկապես Իրանի քաղաքացիներ, չէր շարունակում ուսումը մեր համալսարանի 1-ին կուրսում տեղափոխվելով այլ երկրներ: Հարկ է նշել, որ վերջին տարիներին այդ քանակը Եականորեն նվազել է, և արդեն 3 տարի է այն 0-ական է:

- ◆ **Աշխարհաքաղաքական իրողությունները՝ ներառյալ և հատկապես պատերազմները:** Պատերազմական իրավիճակների ազդեցությունն արտացոլվել է 2014-2015 ուստարվանից սկսած Սիրիայից դիմող, հատկապես սփյուռքահայերի թվի մեծացմամբ, որը սակայն վերջին տարիներին փոքր-ինչ նվազել է, և վերջին երեք տարիների ընթացքում նաև Ռուսաստանի Դաշնությունից դիմորդների քանակի մեծացմամբ: 2019-2020 ուստարվա աննախադեպ աճը (159 ուսանող), որից հետո՝ 2020-2021 ուստարվա ուսանողների քանակի զգալի նվազումը (96 ուսանող) կարող են պայմանավորված լինել նաև մեր երկրում տեղի ունեցած իրադարձություններով:
  - ◆ **COVID-19 համավարակի հետևանքները:** Դրանք 2020-2021 ուստարում ևս ազդել են նախորդ կետում նշված ուսանողների քանակի նվազման վրա, քանի որ ինչպես հայտնի է, երկրների միջև հաղորդակցությունն այդ տարիներին սահմանափակված էր: Միևնույն ժամանակ առցանց ռեսուրսների ներդրումն ունեցել է որոշակի դրական ազդեցություն, մասնավորապես ԿԳՄՍ նախարարության կողմից նախապատրաստական բաժնի դիմորդների հայտերն ընդունելու և դիմորդներին իրազեկելու, այնուհետև նրանց փաստաթղթերին առնչվող աշխատանքները տեղափոխվել են Էլեկտրոնային հարթակ, որը զգալիորեն պարզեցրել է ընդունելության գործընթացը:
- Անկախ վերոթվարկյալ պատճառներից՝ նախապատրաստական բաժնում սովորող ուսանողների շուրջ 10%-ը տարվա ընթացքում ազատվում է համալսարանից իրենց դիմումների համաձայն՝ պայմանավորված ընտանեկան և անձնական հանգամանքներով, ընդ որում՝ տարիներ շարունակ այդ քանակը գրեթե անփոփոխ է:

Նախապատրաստական կրթության կանոնակարգման նշանակությունը

Հաշվետու ժամանակահատվածում նախապատրաստական բաժնի ուսանողների ավարտական փոխադրական գիտելիքների ստուգման արդյունքում անցողիկ միավորներ ստանալու հիման

վրա ձևովորվող միջին առաջադիմությունը կազմում է 72,8%, սակայն ըստ տարիների բաշխվածության նկատվում են որոշակի տատանումներ: Այդ տատանումները հիմնականում արտացոլում են նախապատրաստական կրթության կանոնակարգի մշակման և դրա ներդրման, ինչպես նաև կանոնակարգին կից և դրա շրջանակներում ընթացակարգի մշակման և ներդրման գործընթացները: Մասնավորապես նախապատրաստական կրթության կանոնակարգման սկիզբը կարող ենք համարել 2012-2013 ուստարին, երբ կատարվել է Հայաստանի Կառավարության 28.04.2011 թվականի «Հայաստանի Հանրապետությունում բարձագույն ուսումնական հաստատություններ օտարերկրյա քաղաքացիների ընդունելության կարգը հաստատելու մասին» թիվ 700-Ն հրամանով նախատեսված տեղայնացմանն ուղղված առաջին փոփոխությունը՝ հաշվի առնելով ՀՀ-ում գործող ընդունելության քննությունների համար նախատեսված երեք մասնագիտական առարկաներից երկուսն ընտրելու դիմորդներին տրվող հնարավորությունը: Կատարված փոփոխության համաձայն՝ նախապատրաստական ուսուցման ավարտական-փոխադրական քննաշրջանից առաջ ուսանողներն ընտրում են մասնագիտական երեք առարկայից (կենսաբանություն, ֆիզիկա, քիմիա) երկուսը՝ որպես քննական առարկաներ, իսկ երրորդ առարկան ստուգարքային է: Նախապատրաստական ուսուցման բաժնի ուսանողների ընթացիկ առաջադիմությունը գնահատվում է յուրաքանչյուր մասնագիտական առարկայից հարցումների արդյունքների հիման վրա և ավարտական-փոխադրական քննություններին թույլատրվում են միայն անցողիկ տարեկան միջին գնահատական ստացած և ստուգարքները (այդ թվում՝ հայոց լեզու և անգլերեն լեզու առարկաներից) հանձնած ուսանողները: Այդ փոփոխության արդյունքում հաջորդ մի քանի տարիների ընթացքում ի հայտ են եկել մի շարք խնդիրներ, որոնցից առավել հատկանշականը մասնագիտական առարկաների միջև ծրագրային ծավալների զգալի տարբերություններն էին: Հաշվի առնելով այդ խնդիրները, ինչպես նաև հստակ կանոնակարգման անհրաժեշտությունը՝ 2017-ին մշակվել և համալսարանի գիտական խորհրդի կողմից հաստատվել է «Օտարերկրացիների նախապատրաստական կրթության կանոնակարգը», որը ներդրվել է 2017-2018 ուստարում: Հատկանշական է, որ հենց այդ ուսումնական տարում է գրանցվել առաջադիմության նվազագույն ցուցանիշը՝ կազմելով 71,7%, որից հետո պարզ է դարձել, որ անհրաժեշտ է լրամշակել կանոնակարգը՝ ներդրելով դրա իրականացման ընթացակարգը:

Ընթացակարգի մշակման համար հաշվի են առնվել նաև ուսանողների կողմից հնչեցված բողոքները, և 2017-2018 ուստարվա ավարտին ուսանողների շրջանում անցկացված հարցման արդյունքները ու նրանց առաջարկները: Մասնավորապես ուսանողները հիմնականում բողոքում էին առարկաների ուսուցման ընթացքում ծավալուն հարցումներից՝ յուրաքանչյուր առարկայից 2 հարցում՝ 50 թեստային առաջադրանքներով: Ընթացակարգի համաձայն, որը ներդրվել է 2018-2019 ուսումնական տարում, հարցումների քանակը դարձել է 3՝ 20 թեստային առաջադրանքներով, և գումարվել են ենթահարցումներ՝ ըստ յուրաքանչյուր առարկայի թեմաների քանակի, որոնցից ուսանողը ստանում է պայմանական միավորներ: Դրանց առնվազն 5-ի առկայությունն ապահովում է 0,5 միավոր, որը հաշվի է առնվում առարկայի տարեկան միջին գնահատականը ձևավորելու համար: Այդ գնահատականը հիմք է ստուգարքային առարկաների ավարտական գնահատականի, ինչպես նաև քննական առարկաների թույլտվությունն ստանալու համար: Ընթացակարգի ներդրումը դրական ազդեցություն է ունեցել, և արդեն իսկ նույն 2018-2019 ուստարվա ավարտական փոխադրական քննությունների արդյունքում արձանագրվել է ընդհանուր շոշափելի առաջադիմություն՝ նախորդ տարվա 71,7%-ից դառնալով 85,3%: Հաջորդ ուսումնական տարիներին առաջադիմության միտումը պահպանվել է՝ 2023-2024 ուսումնական տարում հասնելով առավելագույն 92,1%-ի: Հարկ է նշել, որ մենք հաշվի չենք առել 2019-2020 ուստարվա տվյալները, որովհետև COVID-19 համավարակի պատճառով դասերը և ավարտական քննությունները եղել են առցանց, այսինքն՝ ներդրված ընթացակարգը չի գործել:

Ուսումնական գործընթացը, ուսումնական ծրագրերի և պլանների բարեփոխումները և դրանց արդյունավետությունը

Նշված ժամանակահատվածի սկզբից ևեթ նախապատրաստական ուսուցման գործընթացի չկանոնակարգված խնդիրներից մեկը եղել է ուսումնական պլանների և առարկաների ժամային ծանրաբեռնվածության տարբերությունը: Մասնավորապես տարբեր լեզուներով դասավանդվող նախապատրաստական դասընթացի, ինչպես նաև անգլերենով բարձր և ցածր մակարդակի գիտելիքներ ունեցող ուսանողների խմբերի միջև տարբերվում էին ինչպես ընդհանուր ժամաքանակը, այնպես էլ առանձին առարկաների ժամաքանակները, այսպես,

օրինակ՝ հայերեն և ռուսերենով ուսուցմամբ խմբերում կենսաբանություն, քիմիա, ֆիզիկա առարկաներին հատկացվում էր 258 ժամ, անգլերենի բարձր մակարդակի խմբերում՝ 216 ժամ, իսկ անգլերենի ցածր մակարդակի խմբերում՝ 114 ժամ մնացած ժամաքանակը հատկացնելով անգլերենի դասաժամերին: Մասնավորապես անգլերենի ցածր մակարդակի խմբերում առաջին 3 ամիսը ուսանողները սովորում էին միայն անգլերեն և հայոց լեզու առարկաները, որից հետո սկսում էին անցնել մասնագիտական առարկաները: Այս մոտեցումը անարդյունավետ էր, քանի որ ավարտական քննությունների թեստերը միևնույն էին թե՛ բարձր, թե՛ ցածր մակարդակի անգլերենի գիտելիքներով, ինչպես նաև հայերենով և ռուսերենով սովորողների համար, այսինքն՝ առկա էին անհավասար պայմաններ, որը խնդրահարույց էր և անհրաժեշտ էր համահարթեցնել: Ուսումնական պլանների բարեփոխումը կատարվել է 2014 թվականին և ներդրվել է 2014-2015 ուստարվանից: Դրանով 1086 ժամ ընդհանուր ժամաքանակը սահմանվել է բոլոր խմբերի համար, իսկ կենսաբանություն, քիմիա և ֆիզիկա առարկաների դեպքում՝ յուրաքանչյուրը 250 ժամ: Անգլերենի բարձր և ցածր մակարդակի խմբերում սահմանվել է անգլերենի և հայոց լեզվի չնչին տարբերություններով ժամաքանակ, որպեսզի ցածր մակարդակի խմբերի ուսանողների համար ապահովվի անգլերենի ավելի շատ դասաժամեր՝ լրացնելու նրանց գիտելիքի պակասը:

2014-2015 ուստարվանից Հայաստանի և Հորդանանի միջև կնքված միջպետական համաձայնագրի շրջանակներում ԵՊԲՀ օտարերկրացիների նախապատրաստական բաժնում նաև սկսել են սովորել հորդանանցի ուսանողներ, որոնք, Հորդանանում գործող կրթական համակարգի համաձայն, ժամանում էին Հայաստան դեկտեմբեր ամսին, որն էլ խնդիրներ էր ստեղծում ուսումնական պլանն իրականացնելու առումով, քանի որ այն նախատեսված էր 32 շաբաթ տևողությամբ դասընթացի համար: Արդյունքում կազմվել է 24-շաբաթանոց ուսումնական պլան, որը հաստատվել է 2021-ին, և դա հնարավորություն է տվել ժամանակային առումով չհամապատասխանող կրթական համակարգերի դեպքում ապահովել անհրաժեշտ 1086 ժամ առարկայական ընդհանուր ժամաքանակը:

Ուսանողների շրջանում 2017-2018 ուստարվա ավարտին կատարված հարցման արդյունքների հիման վրա հաստատվել է նաև մասնագիտական առարկաների միջև ծավալների զգալի տարբերության խնդիրը: Դրա լուծման և առարկաների ծավալները համահարթեցնելու նպատակով

ամբիոններին առաջարկվել է վերանայել ծրագրերը և դրանց բովանդակությունը՝ նախևառաջ համապատասխանեցնելով ՀՀ դպրոցական ուսումնական ծրագրերին, ինչպես նաև հաշվի առնելով այլ երկրների նախապատրաստական կրթության ծրագրերը: Բավականին նշանակալի բովանդակային բարեփոխումներից հետո, հատկապես կենսաբանություն առարկայի ծրագրում, դրանք ներդրվել են 2018-2019 ուստարում և նպաստել են ուսանողների ընդհանուր առաջադիմությանը: Հետագա մի քանի ուսումնական տարիների ընթացքում ամբիոններում նաև լրամշակվել են առկա ուսումնական նյութերը, հաստատվել են մի շարք ուսումնական ձեռնարկներ: Աստիճանաբար բարելավվելով՝ կենսաբանություն, քիմիա և ֆիզիկա, ինչպես նաև անգլերեն և հայոց լեզու առարկաների ուսումնական ծրագրերը՝ 2021-ին հաստատվել են ԵՊԲՀ գիտական խորհրդի նիստում:

Ուսանողների շրջանում 2023-2024 ուստարվա ավարտին կատարված նոր հարցման արդյունքներով ակնհայտ է, որ կատարված բարեփոխումները կարող են գնահատվել հիմնականում հաջողված: Դեռևս առարկաների ծավալների միջև պահպանվում է որոշակի տարբերություն, մասնավորապես ինչպես 2018-ի, այնպես էլ 2024-ի հարցումների արդյունքներով, քիմիան շարունակում է համարվել առավել ծավալուն առարկան, որի պատճառով ուսանողներն ունենում են որոշ դժվարություններ, և հիմնականում ընտրում են այդ առարկան որպես ստուգարքային և ոչ քննական: Սակայն պետք է նշել, որ եթե նախկինում քիմիա առարկայի ստուգարքը չստանալու պատճառով համալսարանից դուրս մնացող ուսանողների տոկոսը բավականին բարձր էր, ապա վերջին տարիներին այդ ցուցանիշն էականորեն նվազել է, իսկ 2023-2024 ուստարում հասել է 0-ի:

2022-2023 ուստարվանից կատարվել է մեկ այլ բարեփոխում, մասնավորապես օտարերկրացիների նախապատրաստական ուսուցման բաժնի ուսանողներն ընդգրկվել են «Դասախոսն ուսանողի աչքերով» կրթության որակի բարելավմանն ուղղված համակարգի մեջ: Հաշվի առնելով նախապատրաստական կրթության առանձնահատկությունները, դեռ լիարժեք չենք կարող գնահատել այդ համակարգի շնորհիվ ստացված տվյալները, սակայն այդ ուղղությամբ գործընթացը շարունակվում է:

Այսպիսով, օտարերկրացիների նախապատրաստական կրթությունը Հայաստանի Հանրապետության միջազգային նշանակություն ունեցող առանցքային բուհի՝ Երևանի Մխիթար Հեռացու անվան պետական բժշկական համալսարանի

կարևոր բաղադրիչն է: Այն ապահովում է տարբեր երկրներից ժամանած, այդ երկրների կրթական համակարգերում դպրոցական կրթություն ստացած դիմորդների պարտադիր նախաբուհական առարկաների անհրաժեշտ ծավալը՝ լրացնելով հիմնական գիտելիքների բացերը: Տարիների ընթացքում կատարված բարեփոխումները զգալիորեն մե-

ծացրել են այդ գործընթացների իրականացման արդյունավետությունը, թեև բարելավման ենթակա խնդիրներ դեռևս առկա են: Հարկ ենք համարում հետագայում անդրադառնալ օտարերկրացիների նախապատրաստական կրթության ոչ միայն աշխարհագրական և ուսումնամեթոդական, այլև սոցիալ-հոգեբանական նշանակությամբ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Гольцев М.В., Кухаренко Л.В., Гольцева М.В., Гузелевич И.А., Дорошевич О.Л. Современные тенденции и перспективы развития довузовской подготовки иностранных студентов для получения высшего медицинского образования на английском языке. Актуальные проблемы довузовской подготовки: Материалы II международной науч.-метод. конф., Минск, 2018: 51–56.
2. Aldarmahi A, Al-Rabia M, Alserhani F, Alzahrani H, Alrabia N, Alrubayyi A, Atwa H. Impact of a Preparatory Year Programme on the Students of Health Professions Education Colleges: Perception of students and faculty members. Sultan Qaboos Univ Med J. 2022 Feb;22(1):65-73. doi: 10.18295/squmj.5.2021.094. Epub 2022 Feb 28. PMID: 35299796; PMCID: PMC8904115.
3. Markosian C, Sargsyan G, Shariff S, Abovyan Y, Hekimian K, Margaryan K, Hayrapetyan A, Shekherdimian S, Tamamyan G. Medical Education in Armenia: An Overview. J Med Educ Curric Dev. 2023 Oct 19;10:23821205231203831. doi: 10.1177/23821205231203831. PMID: 37868044; PMCID: PMC10588409.
4. Markosian C, Shekherdimian S, Badalian SS, Libaridian L, Jilozian A, Baghdassarian A. Medical Education in the Former Soviet Union: Opportunities in Armenia. Ann Glob Health. 2020 Aug 13;86(1):99. doi: 10.5334/aogh.2960. PMID: 32864351; PMCID: PMC7427658.
5. Sklar DP. Preparation for medical school: reflections on the MCAT exam, premedical education, and the medical school application process. Acad Med. 2013 May;88(5):553-4. doi: 10.1097/ACM.0b013e31828b7c8f. PMID: 23524932.

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ЕРЕВАНСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ МХИТАРА ГЕРАЦИ: АНАЛИЗ МНОГОЛЕТНЕГО ОПЫТА

Каликян Э.Г.

ЕГМУ, Отдел подготовительного обучения иностранных студентов

Ключевые слова: иностранные студенты, подготовительное обучение, международные образовательные системы, учебные программы, учебный план, реформы, опрос, географическое распределение.

В статье представлен анализ десятилетнего периода довузовской подготовки иностранных студентов в Ереванском государственном медицинском университете (ЕГМУ), а также сравнительный обзор результатов студенческих опросов.

В период с 2014–2015 по 2023–2024 учебные годы на подготовительном отделении ЕГМУ прошли обучение 1015 студентов из 28 стран, при этом среднегодовая численность составила 95,1 человека. В географическом составе обучающихся преобладали граждане Ирана, а затем Иордании, поступившие в рамках межправительственных соглашений. Традиционно значительную часть студентов составляли представители армянской диаспоры из Сирии, России, Грузии, Ливана, Ирака и других стран.

В течение указанного периода в образовательный процесс были внедрены значимые реформы. В 2017 году было разработано «Положение о подготовительном образовании иностранных студентов», а в 2018–2019 учебном году - алгоритм его реализации, направленный на совершенствование процедур оценки текущих и итоговых знаний. Учебные планы стали более гибкими, а программы по основным дисциплинам: биологии, химии и физике, были существенно обновлены с учетом требований школьных стандартов Армении и

международного опыта.

Эффективность реформ оценивалась по показателям академической успеваемости. Наименьший уровень - 71,7% - был зафиксирован в 2017–2018 учебном году, когда началась реализация нового положения. В последующие годы, благодаря внедрению алгоритма, обновлению учебных планов и программ, успеваемость стабильно росла, достигнув максимального значения - 92,1% - в 2023–2024 учебном году.

Для выявления проблем в подготовительном обучении и объективной оценки эффективности реформ были проведены два опроса среди студентов в 2018 и 2024 годах. Сравнительный анализ их результатов показал улучшение восприятия учебного процесса по всем основным дисциплинам, что, наряду с ростом успеваемости, подтверждает успешность проведенных преобразований.

Таким образом, довузовская подготовка иностранных студентов в ЕГМУ представляет собой важный элемент международной образовательной системы, способствующий устранению пробелов в знаниях, необходимых для поступления в медицинский вуз. Проведенные реформы и внедрение системы обратной связи со студентами значительно повысили эффективность обучения, однако дальнейшее совершенствование остается актуальной задачей.

SUMMARY

THE ROLE OF PREPARATORY EDUCATION FOR INTERNATIONAL STUDENTS AT THE YEREVAN STATE MEDICAL UNIVERSITY AFTER MKHITAR HERATSI: AN ANALYSIS OF LONG-TERM EXPERIENCE*Kalikyán Z.G.**YSMU, Department of Foreign Students' Preparatory Education*

Keywords: *foreign students, preparatory education, international educational systems, subject curricula, curriculum, reforms, survey, geographical distribution.*

The article presents an analysis of a decade-long period in preparatory education of international students at the Yerevan State Medical University (YSMU), along with a comparative overview of students survey results.

Between the 2014–2015 and 2023–2024 academic years, 1,015 international students from 28 countries completed their studies at YSMU's preparatory department, with an average annual enrollment of 95.1 students. The majority of students came from Iran and then, Jordan, admitted under intergovernmental agreements. Traditionally, a significant part of students consisted of members of the Armenian diaspora from Syria, Russia, Georgia, Lebanon, Iraq, and other countries.

During this period, several substantial reforms were introduced into the educational process. In 2017, the "Regulation on Preparatory Education for International Students" was developed, followed by the implementation of an algorithm for its realization in the 2018–2019 academic year, aimed at improving the procedures for assessing current and final academic performances. The curricula became more flexible, and main subject programs - biology, chemistry, and physics - were significantly revised in accordance with Armenian school standards and in-

ternational best practices.

The effectiveness of these reforms was evaluated based on the academic performance indicators. The lowest rate, 71.7%, was recorded in the 2017–2018 academic year, coinciding with the initial implementation of the new regulation. Due to the implementation of new regulation and updated curricula, in subsequent years the academic performance has steadily improved, reaching a peak of 92.1% in the 2023–2024 academic year.

To identify challenges in preparatory education and objectively assess the impact of reforms, two student surveys were conducted in 2018 and 2024. Comparative analysis of the results revealed improved student perceptions across all main subjects, further confirming the success of the implemented changes alongside rising academic performance.

Thus, preparatory education for international students at YSMU represents an important component of the global educational system, helping to bridge knowledge gaps essential for admission to the Medical University. The reforms carried out over the years, along with the introduction of a student feedback mechanism, have significantly enhanced the effectiveness of the training process, although continued improvement remains a priority.